

Η e-επιμόρφωση εκπαιδευτικών απομακρυσμένων περιοχών: προσδοκίες, δυνατότητες, οφέλη

Μενέλαος Τζιφόπουλος

Εισαγωγή

Η καθιέρωση των εφαρμογών των 'Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών' (στο εξής ΤΠΕ) στον κοινωνικό ιστό, από τις καθημερινές ασχολίες των σύγχρονων πολιτών έως και τα εξειδικευμένα εργασιακά περιβάλλοντα μάθησης, αλλά και στο «οικοδόμημα» του μετανεωτερικού εκπαιδευτικού συστήματος, αλλάζει βαθμιαία και ριζικά τον τρόπο προσέγγισης, πρόσληψης και αξιοποίησης της γνώσης (Μπίκος, 2012· Istance & Kools, 2013). Η αναζήτηση και πρόσκτηση της γνώσης συνδέεται, πλέον, άρρηκτα με τις εξελιγμένες ψηφιακές μηχανές τελευταίας γενιάς, με τις διαδικτυακές εφαρμογές και τις μηχανές αναζήτησης ηλεκτρονικών πηγών (Tang & Tseng, 2013). Στην αυγή του 21^{ου} αιώνα, οι 'δικτυωμένοι' (online) χρήστες ανά τον κόσμο, καθημερινώς, αυξάνονται θεαματικά σύμφωνα με πρόσφατες διεθνείς έρευνες. Τα πορίσματα αυτών των ερευνών δείχνουν ότι ένα ποσοστό ατόμων νεαρής ηλικίας που ανέρχεται στο 70% περίπου, προσθέτει τον ηλεκτρονικό υπολογιστή (στο εξής Η/Υ) στην καθημερινή του «εργαλειοθήκη» και τον αξιοποιεί ως μοναδική μηχανή αναζήτησης πληροφοριών (Jones & Madden, 2002).

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, τα προοδευτικά εκπαιδευτικά συστήματα προωθούν ειδικές στρατηγικές βελτίωσης του εκπαιδευτικού έργου, «διαφημίζοντας» τα εκσυγχρονισμένα προγράμματα και τις εφαρμογές εξειδικευμένου χαρακτήρα του Η/Υ που θα αξιοποιούνται ως «εργαλεία» για την ενίσχυση της επαγγελματικής ανάπτυξης των σύγχρονων εκπαιδευτικών (Karagiorgi & Charalambous, 2006). Η επαγγελματική, δηλαδή, ανάπτυξη των εκπαιδευτικών σήμερα, προσαρμοσμένη στις νέες απαιτήσεις του ρόλου τους, τροφοδοτεί τα ήδη υπάρχοντα γνωστικά τους σχήματα, βελτιώνει τις διδακτικές δεξιότητές τους (Day 2003: 21-29) και ανοίγει τον δρόμο, μέσω είτε της τυπικής είτε της μη τυπικής (επιμορφωτικά προγράμματα, συνέδρια, συμβουλευτικοί κύκλοι κ.ά.) είτε της άτυπης μάθησης (αυτομόρφωση, κρυφό αναλυτικό πρόγραμμα κ.ά.) για ενασχόληση με τις ΤΠΕ και αξιοποίησή τους σε διδακτικό επίπεδο (Avalos, 2011).

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του φινλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος, κατά τον φθίνοντα 20^ο αιώνα, το οποίο μέσω του επίσημου

κειμένου «Εκπαίδευση, επιμόρφωση και έρευνα στην εποχή της πληροφορίας: ένα διεθνές στρατηγικό πλάνο» (Ministry of Education, 1995) διακηρύσσει ότι ξεκινώντας από την βασική εκπαίδευση, συνεχίζοντας με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και καταλήγοντας στην υιοθέτηση στρατηγικών διά βίου μάθησης και αυτομόρφωσης, τα νέα ψηφιακά μέσα μπορούν να συμβάλουν, δραστικά, στην παροχή νέων ευκαιριών μάθησης και να προστεθούν στην «φαρέτρα» του στοχαζόμενου επαγγελματία εκπαιδευτικού (Παπαναούμ, 2000: 11-16).

Οι τεχνολογικές, λοιπόν, εξελίξεις σκιαγραφούν μία νέα τάξη πραγμάτων στα εκπαιδευτικά δρώμενα, η οποία οδηγεί στην αναπροσαρμογή του ρόλου του σύγχρονου εκπαιδευτικού. Στο πλαίσιο αυτό, η επιμόρφωση - λέξη κλειδί για τη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης- εστιάζεται, όχι μονομερώς, τόσο στο προσωπικό όφελος του σύγχρονου εκπαιδευτικού όσο και στη βελτίωση του σχολείου ως κοινότητας μάθησης. Τα πλεονεκτήματα, δηλαδή, της επιμόρφωσης αποβλέπουν στη βελτίωση του σχολείου σε μακροεπίπεδο, λαμβάνοντας, βέβαια, υπόψη τις ευρύτερες κοινωνικές ανακατατάξεις (Μαυρογιώργος, 2011).

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση: πρώτα βήματα και εφαρμογές

Η επάρκεια του εκπαιδευτικού στη χρήση προγραμμάτων και εφαρμογών του Η/Υ αποτελεί προαπαιτούμενο στις μέρες μας στην προσπάθεια εξάλειψης των ορίων ανάμεσα στην εκπαίδευση, στην κοινωνία και στην εργασία. Η ‘ηλεκτρονική μάθηση’¹, ως μία νέα μορφή εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, προσανατολίζει τον εκπαιδευτικό σε νέες μεθόδους διδασκαλίας, εμπλουτίζοντας τα «μονοπάτια» της γνώσης του (Niemi, 2003). Με την αξιοποίηση σύγχρονων ψηφιακών μέσων ο εκπαιδευτικός έρχεται σε επαφή με πολυτροπικά περιβάλλοντα εξ αποστάσεως μάθησης, τα οποία συζευγνύουν αρμονικά την παραδοσιακή μορφή μάθησης, αλλά σε εικονικά, πλέον, περιβάλλοντα, με τις πολλαπλές δυνατότητες της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης μέσω της αξιοποίησης ψηφιακών βιβλιοθηκών, ηλεκτρονικού διδακτικού υλικού και εκπαιδευτικών λογισμικών πακέτων (Simpson, 2013: 52, 73-80).

Μια σύντομη επισκόπηση της ιστορίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μαρτυρεί την εμφάνισή της στα μέσα του 19^{ου} αιώνα σε χώρες, όπως η Σου-

¹ Η ηλεκτρονική μάθηση ή, αλλιώς, εξ αποστάσεως εκπαίδευση (e-learning/ distance education) αναφέρεται στη διαδικασία, κατά την οποία ο μαθητεύομενος και ο εκπαιδευτής βρίσκονται γεωγραφικά μακριά ο ένας από τον άλλον κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας, και επικοινωνούν με διάφορων ειδών ψηφιακά αλληλεπιδραστικά μέσα, τα οποία υποστηρίζονται από τις ΤΠΕ (Beldarrain, 2006). Στην παρούσα δημοσίευση οι παραπάνω όροι χρησιμοποιούνται χωρίς κάποια εννοιολογική διαφοροποίηση μεταξύ τους.

ηδία και η Μεγάλη Βρετανία, αρχικά με υποστήριξη της διά αλληλογραφίας παράδοσης μαθημάτων, σε άτομα που ζούσαν σε απομακρυσμένες γεωγραφικές περιοχές, χωρίς δυνατότητες μάθησης και περαιτέρω εξέλιξης. Η ‘εξ αποστάσεως εκπαίδευση’, δεκαετίες αργότερα, αξιοποιείται, πλέον, ευρέως τόσο για το όφελος των πολιτών διαφόρων περιοχών όσο και για την μετάδοση γνώσεων σε μαθητές αλλά και εκπαιδευτικούς μέσω προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων (Keegan, 1996). Η πορεία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, όπως γίνεται εμφανές από τη μελέτη της σχετικής διεθνούς βιβλιογραφίας, διέρχεται από την -μικρής αλληλεπίδρασης- εκπαίδευση μέσω αλληλογραφίας, περνά στην επικοινωνία των πολυμέσων, για να καταλήξει στην πολλά υποσχόμενη σύγχρονη εποχή των τεχνολογιών της τηλεεκπαίδευσης. Η επιμόρφωση, συγκεκριμένα, των εκπαιδευτικών μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, αν και δεν χαίρει, ακόμη, ευρείας αποδοχής από τους επίσημους φορείς εκπαίδευσης, φαίνεται, ωστόσο, να αξιοποιείται σποραδικά σε επιμορφωτικά προγράμματα με την χρήση διαφόρων μοντέλων εφαρμογής (Ντζιαχρήστος & Μουζάκης, 2002· Danaher & Umar, 2010).

Οι McIsaac και Gunawardena (1996) ορίζουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως μία σχεδιασμένη και καθοδηγούμενη διαδικασία μάθησης, κατά την οποία ο εκπαιδευτής διδάσκει χωρίς να απαιτείται η φυσική παρουσία του σε συμβατική αίθουσα διδασκαλίας. Ο παραπάνω όρος αναφέρεται στην υποστηριζόμενη από τις ΤΠΕ μάθηση, η οποία περιλαμβάνει ένα ιδιαίτερα ευρύ πεδίο εφαρμογών με αξιοποίηση ψηφιακών και, κατά κύριο λόγο, αλληλεπιδραστικών μέσων (Williams, Nicholas & Gunter, 2005: 111). Συμπεριλαμβάνει, επίσης, πολλαπλές μορφές και υβριδικές μεθόδους, όπως χρήση λογισμικού, διαδικτύου, “online” μάθηση και άλλα ηλεκτρονικά και διαδραστικά μέσα (Moore, Dickson-Deane & Gallyen, 2011). Αρκετοί μελετητές, ακόμη, αναφέρονται στον παράγοντα του ελέγχου των αποτελεσμάτων της μάθησης από απόσταση και στις γνώσεις και δεξιότητες που πρέπει να κατέχει ο εκπαιδευόμενος για την επίτευξη των επιδιωκόμενων μαθησιακών στόχων (Holmberg, 1995).

Στο πλαίσιο του σχεδιασμού προγραμμάτων εξ αποστάσεως επιμόρφωσης προωθείται η εφαρμογή μοντέλων της ‘μικτής μάθησης’ (blended learning), τα οποία βασίζονται στο συνδυασμό τόσο συμβατικών μορφών μάθησης, όπως είναι η διάλεξη και η επιμόρφωση σε κάποια συμβατική αίθουσα διδασκαλίας όσο και μεθόδων σύγχρονης/ αμφίδρομης και ασύγχρονης/ μονόδρομης ηλεκτρονικής μάθησης² (Osguthorpe & Graham, 2003· Rooney,

² Στη σύγχρονη/ αμφίδρομη (synchronous/ two-way) τηλεεκπαίδευση, η μάθηση διεξάγεται σε καθορισμένα χρονικά πλαίσια, όπου οι εκπαιδευόμενοι παρακολουθούν ζωντανά τον εκπαι-

2003· Mouzakis, 2008). Ωστόσο, στο πεδίο αυτό αναπόφευκτα τις δύο τελευταίες δεκαετίες, προκύπτει ο προβληματισμός για την εύρεση ενός μοντέλου κοινής αποδοχής, ικανού να διασφαλίσει τα αναμενόμενα αποτελέσματα σε εκπαιδευτικούς, κυρίως, απομακρυσμένων περιοχών ή ατόμων που, για διάφορους λόγους, δεν έχουν εύκολη πρόσβαση στη γνώση (Graham, 2006, Lionarakis, 2008).

Ενδεικτικά, το ερευνητικό πρόγραμμα «Παιδαγωγική αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας» εφάρμοσε την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (www.lrf.gr). Το έργο αυτό είχε ως αποδέκτες εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και αφορούσε σε θέματα αξιοποίησης των ΤΠΕ. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα βασίστηκε στο πρότυπο επιμόρφωσης του EPICT (European Pedagogical ICT) License, το οποίο είχε εφαρμοστεί για πρώτη φορά στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα e-Content (www.cordis.lu/econtent) στο τέλος της δεκαετίας του '90 στη Δανία. Παρόμοια προγράμματα εξ αποστάσεως επιμόρφωσης, τόσο στον διεθνή χώρο όσο και εγχώρια, απευθύνονται, κατά κύριο λόγο, σε εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων και βαθμίδων και στοχεύουν, πρωτίστως, στην εξοικείωσή τους με τις εφαρμογές των ΤΠΕ, του διαδικτύου και των διάφορων περιβαλλόντων σύγχρονης και ασύγχρονης ηλεκτρονικής μάθησης (www.claroline.net, <http://www.keeenap.gr/lms/>).

Προωθείται, λοιπόν, διεθνώς το σύνθημα: «εκπαίδευση για όλους», στη λογική της ποιοτικής αναβάθμισης του εκπαιδευτικού έργου και της παροχής ίδιας μορφής, έκτασης και σημασίας μορφωτικών αγαθών στους εκπαιδευτικούς απομακρυσμένων περιοχών σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς μεγάλων αστικών κέντρων (Perraton, Robinson & Creed, 2007). Η διαμόρφωση της επαγγελματικής ταυτότητας των σύγχρονων εκπαιδευτικών βρίσκεται, πλέον, στο «μικροσκόπιο» της διεθνούς εκπαιδευτικής πολιτικής, η οποία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων, που θα υποβοηθούνται από τις ΤΠΕ. Ακρως αναγκαία κρίνεται η συμβολή των νέων τεχνολογιών, ιδιαίτερα, όταν αναφερόμαστε στις λεγόμενες ψηφιακές «δεξαμενές» της γνώσης· σε πληθώρα, δηλαδή, ηλεκτρονικών πηγών, οι

δευτή τους και αλληλεπιδρούν, μεταξύ άλλων, είτε μέσω μικροφώνου είτε μέσω των ομάδων διαλόγου (forum) είτε μέσω των ειδικά διαμορφωμένων δωματίων διαλόγου (chat rooms). Σ' αυτή την, υψηλών τεχνολογικών απαιτήσεων, διαδικασία, τίθενται ερωτήματα, επιλύονται απορίες και γίνεται συζήτηση σε μια εικονική αίθουσα διδασκαλίας. Η ασύγχρονη/ μονόδρομη (asynchronous/ one-way) τηλεεκπαίδευση αναφέρεται στη μάθηση, η οποία επιτυγχάνεται σε οποιαδήποτε, συνήθως, χρονική περίοδο επιθυμεί ο εκπαιδευόμενος, με μικρές δυνατότητες αλληλεπίδρασης με τον εκπαιδευτή, σε αντίθεση με την περίπτωση της σύγχρονης μάθησης. Ο εκπαιδευόμενος έχει, δηλαδή, πρόσβαση σε εκπαιδευτικό υλικό διαδικτυακής μορφής, το οποίο μελετά και επεξεργάζεται, υπακούοντας, βέβαια, σε συγκεκριμένες αρχές (Moore & Kearsly, 2011).

οποίες αποτελούν χρήσιμο επικουρικό ή, ακόμη, και βασικό, πολλές φορές, διδακτικό υλικό. Για την ενίσχυση, επομένως, της επαγγελματικής ταυτότητας των εκπαιδευτικών, οι οποίοι οφείλουν να εξελίσσουν τόσο το γνωστικό τους υπόβαθρο όσο και τις στρατηγικές που υιοθετούν για τη μεθόδευση της διδασκαλίας τους, εμφανίζεται η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ή, αλλιώς, η ηλεκτρονική μάθηση. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση έρχεται, λοιπόν, να δώσει λύση σε προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί απομακρυσμένων περιοχών σε συνάρτηση με την αναζήτηση και εύρεση εκπαιδευτικού υλικού, χρήσιμου για τη διδασκαλία τους (Robinson, 2008).

Η έρευνα

Στο πλαίσιο του Προγράμματος «Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών» πραγματοποιήθηκαν πολυάριθμα επιμορφωτικά σεμινάρια με τη συμβολή ηλεκτρονικής, σύγχρονης και ασύγχρονης, πλατφόρμας επιμόρφωσης³. Η παρούσα δημοσίευση στοχεύει στην καταγραφή, μέσω ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου, των εμπειριών 148 εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι υπηρετούσαν σε σχολεία απομακρυσμένων και δυσπρόσιτων γεωγραφικά περιοχών⁴ και παρακολούθησαν σεμινάρια εξ αποστάσεως επιμόρφωσης. Ειδικότερα, οι συμμετέχοντες αποτιμούν τόσο το περιεχόμενο και τη μεθόδευση αυτών των σεμιναρίων όσο και τη λειτουργικότητα του συγκεκριμένου μοντέλου επιμόρφωσης. Βασικό κριτήριο επιλογής του συγκεκριμένου δείγματος αποτέλεσε το γεγονός ότι αυτοί επιμορφώθηκαν, αποκλειστικά, μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας, χωρίς καμία διά ζώσης επιμορφωτική συνάντηση.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται τόσο από ερωτήσεις κλειστού τύπου όσο και από ερωτήσεις σύντομης ανάπτυξης. Το πρώτο σκέλος του ερευνητικού εργαλείου περιλαμβάνει ερωτήσεις για το προφίλ του εκπαιδευτικού

³ Η Πράξη «Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών» υλοποιείται μέσω του επιχειρησιακού προγράμματος «Εκπαίδευση και διά βίου μάθηση» και έχει πολυεπίπεδη δράση. Ειδικότερα, η Δράση «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας», με επιστημονική υπεύθυνη την Ομότιμη Καθηγήτρια του Α.Π.Θ. κ. Ζωή Παπαναούμ, επιμορφώνει εκπαιδευτικούς, όλων των βαθμίδων και των εκπαιδευτικών περιφερειών, οι οποίοι υπηρετούν σε σχολεία με αυξημένο ποσοστό αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών. Στις διάφορες μορφές επιμόρφωσης εντάσσονται και οι εξ αποστάσεως επιμορφώσεις, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν, από το 2010 έως και το 2013, μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας, τόσο σύγχρονης όσο και ασύγχρονης μορφής, υπό την ευθύνη του Καθηγητή του Α.Π.Θ. κ. Κωνσταντίνου Μπίκου.

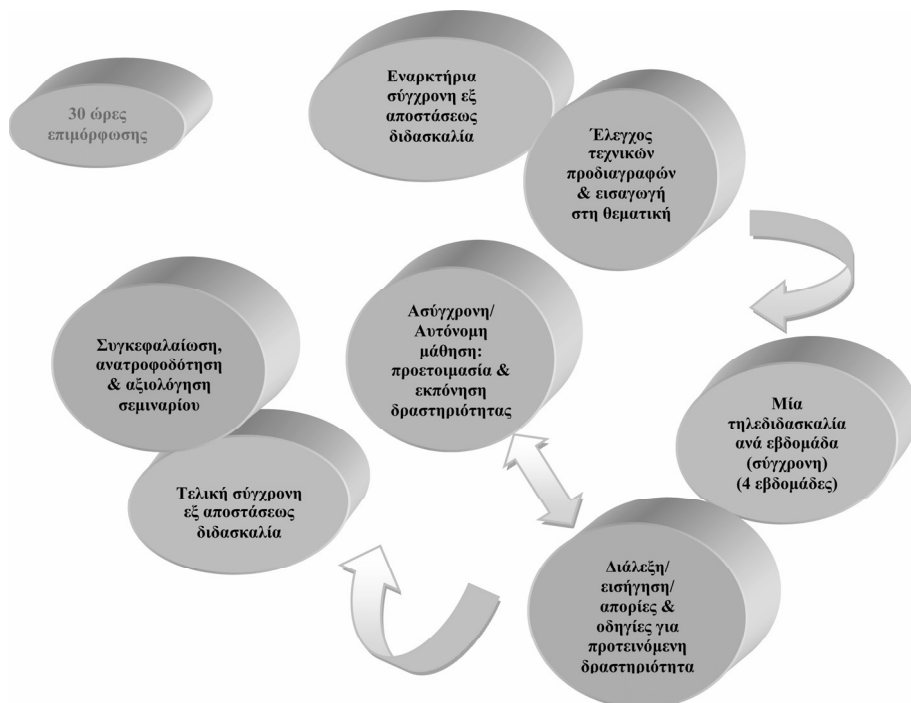
⁴ Οι συμμετέχοντες προέρχονται από σχολεία των παρακάτω εκπαιδευτικών περιφερειών: Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας, Στερεάς Ελλάδας, Ιονίων Νήσων, Βορείου & Νοτίου Αιγαίου.

(φύλο, προϋπηρεσία, ειδικότητα, εκπαιδευτική βαθμίδα, επιπλέον τίτλοι σπουδών). Το δεύτερο σκέλος απαρτίζεται από ερωτήσεις αξιολόγησης του περιεχομένου των σεμιναρίων. Το τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου αποτελείται από ερωτήσεις αξιολόγησης της διαδικασίας της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης και της λειτουργικότητας του συγκεκριμένου μοντέλου επιμόρφωσης. Η στατιστική επεξεργασία αυτών των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη συμβολή του στατιστικού πακέτου SPSS 17.0. Παρουσιάζονται, επίσης, οι πρότυπες αναφορές των συμμετεχόντων έπειτα από την ομαδοποίηση και επεξεργασία των απαντήσεων σύντομης ανάπτυξης, σε ό,τι αφορά πιθανές λύσεις για περαιτέρω αξιοποίηση της ηλεκτρονικής μάθησης στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Το μοντέλο της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης

Το μοντέλο της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης, το οποίο υιοθετήθηκε και δέχθηκε, βέβαια, στην πορεία των τριών ετών υλοποίησης του Προγράμματος (2010-2013), βελτιωτικές παρεμβάσεις, χαρακτηρίζεται από ευελιξία αλλά και μεθοδικότητα, καθώς ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα παρακολούθησης της επιμόρφωσης από τον χώρο είτε του σχολείου, σε ώρες εκτός σχολικού ωραρίου, είτε του σπιτιού του. Το συγκεκριμένο μοντέλο, διάρκειας τριάντα ωρών, αποτελείται από μία εναρκτήρια/ εισαγωγική εξ αποστάσεως σύγχρονη συνάντηση, ακολουθούν τέσσερις εξ αποστάσεως σύγχρονες διδασκαλίες (μία διδασκαλία ανά εβδομάδα). Έπειτα από κάθε επιμορφωτική συνάντηση, οι συμμετέχοντες αναλαμβάνουν είτε ατομικά είτε ομαδικά μία δραστηριότητα προς εκπόνηση (η συνεργασία στις ομαδικές εργασίες γίνεται μέσω του διαδικτύου, της ασύγχρονης πλατφόρμας, αλλά και άλλων εφαρμογών πολυμεσικού τύπου). Κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου, οι επιμορφούμενοι ενημερώνονται μέσω της ασύγχρονης πλατφόρμας επιμόρφωσης για το τρέχον πρόγραμμα, για τυχόν αλλαγές που προκύπτουν, για το επιμορφωτικό υλικό που αναρτάται, και υιοθετούν, ενδεχομένως, τεχνικές αυτόνομης μάθησης. Το σεμινάριο ολοκληρώνεται (την έκτη εβδομάδα) με συζήτηση, ανατροφοδότηση και αξιολόγηση τόσο της διαδικασίας όσο και του περιεχομένου του σεμιναρίου από τους εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν σ' αυτό. Το εν λόγω μοντέλο συζευγνύει το περιεχόμενο της επιμόρφωσης υπό το πρίσμα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με νέες/ εξελιγμένες και ολόένα πιο εύχρηστες μορφές επιμόρφωσης με τη συμβολή της ηλεκτρονικής μάθησης, όπως εμφανίζεται στο Σχήμα 1.

Σχήμα 1:
Μοντέλο εφαρμογής της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης

Τα δεδομένα της έρευνας

Το προφίλ των συμμετεχόντων

Είναι εμφανές ότι στην πλειονότητά τους οι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι συμμετείχαν στις επιμορφώσεις, είναι γυναίκες, με ποσοστό που ανέρχεται στο 70,1% έναντι του 29,9% των ανδρών εκπαιδευτικών του δείγματος. Αναφορικά με τα χρόνια υπηρεσίας τους στην εκπαίδευση διαπιστώνεται ότι το υψηλότερο ποσοστό της τάξεως του 32,0% παρουσιάζουν εκπαιδευτικοί που έχουν από 6 έως και 10 χρόνια υπηρεσίας στην εκπαίδευση. Αμέσως μετά, με μικρό ποσοστό διαφοράς (31,3%), ακολουθούν οι εκπαιδευτικοί που έχουν από 1 έως 5 χρόνια υπηρεσίας. Τέλος, το 22,4% του συνολικού δείγματος έχουν πάνω από 15 χρόνια στην εκπαίδευση.

Όσον αφορά στην ειδικότητα των εκπαιδευτικών παρατηρείται υπεραντιπροσώπηση από εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και συ-

γκεκριμένα από δασκάλους (29,9%). Οι εκπαιδευτικοί θεωρητικών επιστημών συγκεντρώνουν μικρότερο ποσοστό (21,8%), ενώ το ποσοστό των εκπαιδευτικών θετικών επιστημών ανέρχεται στο 13,6%. Οι υπόλοιπες ειδικότητες συγκεντρώνουν χαμηλότερα ποσοστά.

Επίσης, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ένα αρκετά υψηλό ποσοστό της τάξεως του 31,1% αναφέρουν ότι κατέχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Σαφώς μικρότερο είναι το ποσοστό των εκπαιδευτικών που κατέχουν διδακτορικό δίπλωμα (2,7%).

Εκπλήρωση προσδοκιών

Οι αρχικές προσδοκίες των εκπαιδευτικών φαίνεται ότι εκπληρώθηκαν, όπως εμφανίζεται στον Πίνακα 1, καθώς η πλειονότητα των συμμετεχόντων, σε ποσοστό που ανέρχεται στο 42,3% του συνολικού δείγματος φαίνονται ικανοποιημένοι σε «πάρα πολύ» μεγάλο βαθμό από τη συμμετοχή τους στην εξ αποστάσεως επιμόρφωση.

Πίνακας 1
Εκπλήρωση αρχικών προσδοκιών

Εκπλήρωση προσδοκιών	Ελάχιστα	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Ικανοποίηση από τα σεμινάρια στο σύνολό τους	4 2,9%	23 16,8%	52 38,0%	58 42,3%
Δυνατότητα διεύρυνσης θεωρητικών γνώσεων	3 2,0%	12 8,2%	62 42,2%	70 47,6%
Δυνατότητα ανταλλαγής απόψεων, επίλυσης αποριών	3 2,0%	36 24,5%	50 34,0%	58 39,5%
Διεύρυνση δυνατοτήτων για πρακτική εφαρμογή στην τάξη	6 4,1%	22 15,1%	58 39,7%	60 41,1%
Σύνδεση θεωρίας και πράξης	7 4,8%	22 15,0%	72 49,0%	46 31,3%

Επίσης, υποστηρίζουν ότι μέσω της ηλεκτρονικής μάθησης τους δόθηκε η δυνατότητα να αποκτήσουν, αλλά και να διευρύνουν, τα ήδη υπάρχοντα γνωστικά τους σχήματα. Χαρακτηριστικά, η συντριπτική πλειονότητα των επιμορφούμενων (89,8%) συγκεντρώνεται στις επιλογές «πολύ» και «πάρα πολύ». Παρόμοια φαίνεται να είναι η εικόνα και στη δυνατότητα ανταλλαγής απόψεων, εμπειριών, αλλά και επίλυσης αποριών κατά τη διάρκεια των

επιμορφωτικών δράσεων (73,5%). Τα στατιστικά δεδομένα ενισχύονται από τις πρότυπες αναφορές των συμμετεχόντων:

«Το σεμινάριο ανταποκρίθηκε σε μεγάλο βαθμό στις προσδοκίες μου». «Όλα ήταν πολύ καλά και ενδιαφέροντα. Ήταν μια εξαιρετική εμπειρία (...)». «Ήταν ένα πολύ επιτυχημένο εξ αποστάσεως επιμορφωτικό σεμινάριο». «Τα οφέλη του είναι σίγουρα πολλά. Νιώθω απίστευτα κερδισμένη από την εμπειρία αυτήν». «Πάρα πολύ καλό. Να συνεχιστούν τέτοιες προσπάθειες και επιμορφώσεις». «(Το σεμινάριο) ήταν πολύ εποικοδομητικό ως προς το περιεχόμενο (...) όπως αποτυπώθηκε στη διδακτική διαδικασία». «Θεωρώ ότι ήταν μια πολύ εποικοδομητική και χρήσιμη διαδικασία». «Ήταν πάρα πολύ θετική η όλη εμπειρία...». «Ευχαριστούμε που μας δώσατε την ευκαιρία να παρακολουθήσουμε τέτοιου είδους σεμινάρια». «Δόθηκε η δυνατότητα ανταλλαγής απόψεων, συζήτησης και επίλυσης αποριών». «Πολλές ιδέες για εφαρμογές στην τάξη γεννήθηκαν από τις συζητήσεις που ακολούθησαν μεταξύ των συναδέλφων που παρακολουθήσαμε το σεμινάριο».

Αξιοσημείωτο, επίσης, θεωρείται το εύρημα ότι τα συγκεκριμένα σεμινάρια, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, πέτυχαν τη δημιουργία κινήτρων στους εκπαιδευτικούς για πρακτική εφαρμογή των όσων έμαθαν στην τάξη τους («πολύ» 41,1%). Ένας από τους κεντρικούς στόχους αλλά και το ζητούμενο, πολλές φορές, των επιμορφωτικών προγραμμάτων είναι η σύζευξη της θεωρίας με τη διδακτική πράξη¹ προσδοκία, η οποία φαίνεται να εκπληρώθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό (49,0%). Χαρακτηριστικές, είτε από άποψη συχνότητας είτε ενδιαφέροντος, απαντήσεις των εκπαιδευτικών όσον αφορά στα παραπάνω θέματα είναι οι εξής:

«Παρουσιάστηκαν αρκετά παραδείγματα που θα με βοηθήσουν στην τάξη μου, στο να κατανοήσω πώς να κάνω καλύτερο το μάθημά μου». «Το κάθε σεμινάριο να είναι προσανατολισμένο σε πρακτικές λύσεις, τρόπους και σχέδια δράσης, πηγές για βοήθεια εκπαιδευτικών, στην καθημερινότητα κυρίως, όπως

ήταν το σεμινάριο που παρακολούθησα». «Η θεωρία χρειάζεται και μας βοηθάει στο πρακτικό κομμάτι».

Τα οφέλη της διαδικασίας

Οι εκπαιδευτικοί ισχυρίζονται ότι αποκόμισαν πολλά οφέλη μέσω της συμμετοχής τους στα σεμινάρια εξ αποστάσεως επιμόρφωσης, όπως εμφανίζεται στον Πίνακα 2.

Πίνακας 2
Τα οφέλη της διαδικασίας

Τα οφέλη της διαδικασίας	Ελάχιστα	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Εξοικείωση με τις ΤΠΕ	17 11,6%	31 21,2%	33 22,6%	65 44,5%
Περαιτέρω ενασχόληση με τον Η/Υ και το διαδίκτυο	22 15,1%	35 24,0%	33 22,6%	56 38,4%
Εξοικονόμηση χρόνου	4 2,7%	8 5,4%	22 15,0%	113 76,9%
Ευελιξία παρακολούθησης από απόσταση	1 0,7%	7 5,0%	15 10,6%	118 83,7%
Δυνατότητα συνεχούς πρόσβασης σε υλικό	2 1,4%	8 5,5%	25 17,2%	110 75,9%

Ειδικότερα, το 44,5% των εκπαιδευτικών θεωρούν ότι εξοικειώθηκαν «πάρα πολύ» με τα νέα ψηφιακά μέσα. Ακόμη, μέσω των συγκεκριμένων επιμορφώσεων, οι συμμετέχοντες διατείνονται ότι ασχολούνται, πλέον, περισσότερο με τον Η/Υ και τις εφαρμογές του διαδικτύου (38,4%). Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί υποστηρίζουν ότι, όταν βρίσκονται μπροστά στην οθόνη του Η/Υ και επιμορφώνονται, εξοικονομούν, σε «πάρα πολύ» σημαντικό βαθμό, χρόνο (76,9%), καθώς τους δίνεται η δυνατότητα ευελιξίας (83,7%) σε σύγκριση με τις συμβατικές μορφές επιμόρφωσης.

Η ως άνω θετική εικόνα τροφοδοτείται και από την ομαδοποίηση των πρότυπων αναφορών των εκπαιδευτικών, αναφορικά με την αξιολόγηση της διαδικασίας της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης:

«Το σεμινάριο βοήθησε στην εξοικείωσή μου με τον Η/Υ και το διαδίκτυο. Στην αρχή του σεμιναρίου είχα κάποιους ενδοιασμούς (...), όλα πήγαν πολύ κα-

λά». «Είναι σημαντικό το να παίρνεις γνώση μέσω του υπολογιστή σου». «(...) είχα την ευκαιρία να παρακολουθήσω επιμόρφωση μόνο με τον υπολογιστή μου. Μπορούσα να μιλάω, να θέτω ερωτήματα και να εκφράζω απορίες και να με ακούνε οι άλλοι εκπαιδευτικοί, χωρίς να χρειάζεται να είμαι σε μία τάξη ή αίθουσα διδασκαλίας». «Μου άρεσε και μου φάνηκε χρήσιμο το γεγονός ότι έχω πρόσβαση ανά πάσα στιγμή στο υλικό του σεμιναρίου, με τον κωδικό μου». «Εμείς οι εκπαιδευτικοί που ζούμε σε νησιά δεν έχουμε τη δυνατότητα να παρακολουθούμε επιμορφώσεις, όπως οι εκπαιδευτικοί που βρίσκονται στις πόλεις». «Οπωσδήποτε ακούστηκε στο σεμινάριο η φωνή των εκπαιδευτικών, δίνοντας την ευκαιρία ανταλλαγής ιδεών, υποστήριξης και αντίκρουσης ισχυρισμών, διαδικασία που ευνόησε τη γνωστική αλληλεπίδραση». «Υπήρχε επικοινωνία, ανταλλαγή απόψεων και προβληματισμών, ακόμη και αντιρρήσεων (...)».

Η λειτουργικότητα του μοντέλου

Οι συμμετέχοντες αποτιμούν θετικά τη λειτουργικότητα του μοντέλου εξ αποστάσεως επιμόρφωσης, το οποίο αξιοποιήθηκε για τις ανάγκες του Προγράμματος, και αξιολογούν θετικά τη διάρκεια του σεμιναρίου, όπως εμφανίζεται στον Πίνακα 3.

Πίνακας 3
Λειτουργικότητα μοντέλου και διάρκειας διεξαγωγής

Λειτουργικότητα μοντέλου και διάρκειας διεξαγωγής	Ελάχιστα	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σύγχρονη πλατφόρμα	0 0,0%	4 2,8%	35 24,1%	106 73,1%
Ασύγχρονη πλατφόρμα	7 5,2%	8 5,9%	39 28,9%	81 60,0%
Λειτουργικότητα διάρκειας σεμιναρίου	3 2,2%	29 21,2%	57 41,6%	48 35,0%

Συγκεκριμένα, η πλειονότητα των ερωτώμενων (97,2%) θεωρεί ως «πολύ» και «πάρα πολύ» χρήσιμη και λειτουργική την πλατφόρμα σύγχρονης επιμόρφωσης, ενώ αντίστοιχα το ποσοστό των εκπαιδευτικών, οι οποίοι θεωρούν «πολύ» και «πάρα πολύ» σημαντική τη συμβολή της ασύγχρονης πλατφόρμας ανέρχεται στο 88,9% του συνόλου του δείγματος. Τέλος, θεωρείται «πολύ» λειτουργικό το μοντέλο της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης ως προς τη συνολική διάρκεια των έξι εβδομάδων (41,6%).

Οι κάτωθι αναφορές των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στα εξ αποστάσεως σεμινάρια επεξηγούν, εν μέρει, τα ποσοτικά δεδομένα της έρευνας ως προς τη λειτουργικότητα του εξεταζόμενου μοντέλου εφαρμογής:

«Η πλατφόρμα μέσω της οποίας παρακολουθούσαμε τον επιμορφωτή είναι χρήσιμη, έτσι οι συμμετέχοντες μπορούν να διαλέγονται άμεσα και να εκφράζουν την οποιαδήποτε απορία ή συμπέρασμα (...)». «Η ασύγχρονη πλατφόρμα είναι αρκετά λειτουργική και εύχρηστη. Δεν με δυσκόλεψε στη χρήση της (...)». «Ίσως απαιτείται παράταση κατά μία ή δύο εβδομάδες για εφαρμογή, ανατροφοδότηση και εκτενέστερη εξαγωγή συμπερασμάτων». «Θα μπορούσε να είναι και μεγαλύτερης διάρκειας».

Οι παράγοντες επίδρασης και συμμετοχής στην εξ αποστάσεως επιμόρφωση

Η περαιτέρω επεξεργασία των στατιστικών δεδομένων της ως άνω έρευνας εντοπίζει ορισμένες συσχετίσεις των ανεξάρτητων με τις εξαρτημένες μεταβλητές. Παράγοντες, όπως το φύλο, τα χρόνια προϋπηρεσίας, η ειδικότητα, η κατοχή επιπρόσθετων τίτλων σπουδών, καθώς, επίσης, και η περιφέρεια εκπαίδευσης φαίνεται να διαφοροποιούν τις αντιδράσεις των υποκειμένων της έρευνας στους βασικούς άξονες του ερωτηματολογίου, όπως είναι η εκπλήρωση των προσδοκιών, τα οφέλη από τη διαδικασία της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης και η χρησιμότητα του μοντέλου της συγκεκριμένης μορφής ηλεκτρονικής μάθησης.

Αρχικά, ο παράγοντας του φύλου φαίνεται να παρουσιάζει στατιστικώς σημαντική διαφορά σε σχέση με την εκπλήρωση των προσδοκιών των γυναικών έναντι των ανδρών ως προς τη διεύρυνση του θεωρητικού υποβάθρου τους μέσω της παρακολούθησης των σεμιναρίων ηλεκτρονικής μάθησης. Πιο συγκεκριμένα, οι γυναίκες εκπαιδευτικοί αποτιμούν, σε σχέση με τους άνδρες συναδέλφους τους, πιο θετικά τα συγκεκριμένα σεμινάρια, θε-

ωρώντας ότι διευρύνουν τους γνωστικούς τους ορίζοντες σε θέματα τόσο περιεχομένου και διδακτικής όσο και διαδικασίας ($\chi^2 = 8.817$, $df = 3$, $p\text{-value} = .032$). Παρόμοια είναι η εικόνα αναφορικά με τη σπουδαιότητα των δραστηριοτήτων που αναθέτουν οι επιμορφωτές σ' αυτούς που συμμετέχουν στα σεμινάρια ($\chi^2 = 11.508$, $df = 3$, $p\text{-value} = .009$).

Οι εκπαιδευτικοί, επίσης, οι οποίοι βρίσκονται σχετικά λίγα χρόνια στην εκπαίδευση (1-5 & 6-10) φαίνεται ότι αξιολογούν θετικότερα τα σεμινάρια της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης ως προς τη μετάδοση νέας γνώσης για το αντικείμενο και τη μεθόδευση της διδασκαλίας τους σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς που έχουν προϋπηρεσία πάνω από 10 χρόνια ($\chi^2 = 27.855$, $df = 9$, $p\text{-value} = .001$).

Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων φαίνεται να σχετίζονται σημαντικά με την ειδικότητα και τη βαθμίδα εκπαίδευσης στην οποία υπηρετούν. Γίνεται, δηλαδή, εμφανές ότι οι δάσκαλοι και οι νηπιαγωγοί αποτιμούν θετικότερα τη διαδικασία της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης από τις υπόλοιπες ειδικότητες εκπαιδευτικών και, επίσης, φαίνεται να εκπληρώνονται οι αρχικές τους προσδοκίες σε υψηλό βαθμό (επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $< .05$).

Εκπαιδευτικοί, οι οποίοι κατέχουν μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών, διαφοροποιούνται στις αντιδράσεις τους από τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι κατέχουν μόνο τον βασικό τίτλο σπουδών, και φαίνεται να είναι απαιτητικοί, αξιολογώντας πιο «αυστηρά» τα εν λόγω σεμινάρια. Οι εκπαιδευτικοί, δηλαδή, οι οποίοι δεν έχουν προχωρήσει περαιτέρω τις σπουδές τους, δηλώνουν ότι έχουν αποκομίσει θετικότερη εμπειρία από τα συγκεκριμένα σεμινάρια ($\chi^2 = 8.432$, $df = 3$, $p\text{-value} = .038$), ότι έχουν αποκτήσει γνώσεις θεωρητικού και πρακτικού περιεχομένου ($\chi^2 = 8.061$, $df = 3$, $p\text{-value} = .045$) και, επίσης, ότι έχουν εξοικειωθεί αρκετά με τη χρήση των ΤΠΕ και των εφαρμογών του διαδικτύου ($\chi^2 = 9.240$, $df = 3$, $p\text{-value} = .026$).

Συγκρίνοντας, τέλος, τους 920 εκπαιδευτικούς των υπόλοιπων εκπαιδευτικών περιφερειών, οι οποίοι επιμορφώθηκαν μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας, με το δείγμα των 148 εκπαιδευτικών απομακρυσμένων περιοχών, διαπιστώνεται η στατιστικώς σημαντική διαφορά αναφορικά με τον παράγοντα της περιφέρειας, στην οποία υπηρετούν οι εκπαιδευτικοί του δείγματος. Οι εκπαιδευτικοί, δηλαδή, οι οποίοι υπηρετούν σε σχολεία απομακρυσμένων και, ενδεχομένως, δυσπρόσιτων περιοχών, θεωρούν σημαντικότερη τη συμβολή των εξ αποστάσεως σεμιναρίων, σε σύγκριση με τους εκπαιδευτικούς των μεγάλων αστικών κέντρων και, συνεκδοχικά, αποτιμούν θετικότερα τη διαδικασία της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης μέσω της σύγχρονης και ασύγχρονης ηλεκτρονικής πλατφόρμας. Οι εκπαιδευτικοί αυτών των περιοχών αναφέρουν ότι ωφελήθηκαν σημαντικά από την ασύγχρονη

πλατφόρμα επιμόρφωσης, η οποία τους παρείχε τη δυνατότητα συνεχούς πρόσβασης σε ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό ($\chi^2 = 55.414$, $df = 48$, $p\text{-value} = .044$).

Συζήτηση-Συμπεράσματα

Έρευνες αυτού του επιστημονικού πεδίου εξετάζουν, συν τοις άλλοις, την εκπλήρωση των αρχικών προσδοκιών των σύγχρονων εκπαιδευτικών, από την παρακολούθηση εξ αποστάσεως επιμορφωτικών σεμιναρίων διαφορετικής τυπολογίας και προσαρμοσμένης, κάθε φορά, στις ανάγκες του εκάστοτε εκπαιδευτικού συστήματος. Οι έρευνες αυτές αποδεικνύουν ότι οι προσδοκίες των εκπαιδευτικών, τουλάχιστον, πριν από την παρακολούθηση αυτών των σεμιναρίων είναι υψηλών απαιτήσεων και εστιάζονται όχι μόνο στον εμπλουτισμό των γνώσεων και των διδακτικών πρακτικών τους, αλλά, κυρίως, στην επιτυχή σύνδεση των θεωρητικών παραδοχών με την εκπαιδευτική διαδικασία (Ευθυμίου, 2005).

Τα πορίσματα της παρούσας έρευνας συγκλίνουν με τα πορίσματα παρόμοιων ερευνών και δίνουν έμφαση στην παραδοχή ότι οι συμμετέχοντες είναι πρόθυμοι να παρακολουθούν νέες, εξελιγμένες και ευέλικτες μορφές επιμόρφωσης, και, εν τέλει, ότι είναι ικανοποιημένοι από αυτές. Μεγάλη, επίσης, σημασία δίνουν οι εκπαιδευτικοί στην αντιστοιχία και χρησιμότητα της γνώσης που λαμβάνουν με τις καθημερινές επαγγελματικές/ εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Η διαπίστωση αυτή δικαιολογεί ακόμη και το ελάχιστο «ίχνος» δυσπιστίας, το οποίο εκφράζεται, σχετικά με την προσδοκώμενη σύζευξη της θεωρίας με την πράξη μέσω της ηλεκτρονικής μάθησης είτε σύγχρονης είτε ασύγχρονης μορφής (Mouzakis, 2008).

Οι εκπαιδευτικοί, επίσης, οι οποίοι υπηρετούν σε σχολεία απομακρυσμένων και δυσπρόσιτων περιοχών, μέσω της παρακολούθησης αυτού του τύπου των σεμιναρίων, συνήθως, ενισχύονται και εξοικειώνονται, περαιτέρω, με τις εφαρμογές των ΤΠΕ, οι οποίες είναι χρήσιμες τόσο για τη διεξαγωγή της ηλεκτρονικής μάθησης όσο και για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού τους έργου. Παρά το γεγονός, λοιπόν, ότι οι εκπαιδευτικοί μπορεί να διατηρούν τις επιφυλάξεις τους τόσο για τη λειτουργικότητα αυτών των εναλλακτικών μοντέλων επιμόρφωσης όσο και για τη συμβολή τους στη βελτίωση του έργου τους στη σχολική τάξη, εν τέλει, αναφέρουν ότι έχουν αποκομίσει πολλαπλά οφέλη από την παρακολούθησή τους, όπως διαπιστώνεται και από παρόμοιες έρευνες (Παρασκευάς & Ψύλλος 2009· Ζυγούρης & Μαυροειδής, 2011).

Η ευκολία, επιπλέον, συνεχούς πρόσβασης σε ψηφιακές πηγές και βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων μέσω ασύγχρονης πλατφόρμας, όπως δια-

πιστώνεται από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, συντελεί στην καλλιέργεια της επαγγελματικής τους ταυτότητας, κατά κύριο λόγο, αυτών που υπηρετούν λίγα χρόνια στην εκπαίδευση. Η δυνατότητα, επομένως, αναζήτησης υλικού ηλεκτρονικής μορφής μέσα από ψηφιακές βιβλιοθήκες ενισχύει, όπως αναφέρουν οι εκπαιδευτικοί, την αυτόνομη μάθησή τους και συμβάλλει στην ισχυροποίηση των επαγγελματικών αλλά και των προσωπικών τους κινήτρων (Beldarrain, 2006). Αυτός, πιθανόν, να είναι και ο λόγος για τον οποίο οι εκπαιδευτικοί απομακρυσμένων περιοχών αποτιμούν θετικότερα την εξ αποστάσεως επιμόρφωση σε σύγκριση με τους εκπαιδευτικούς των μεγάλων αστικών κέντρων, οι οποίοι, προφανώς, έχουν περισσότερες ευκαιρίες πρόσβασης στη γνώση, στην επιμόρφωση και, γενικότερα, στην πληροφόρηση.

Στο πλαίσιο, λοιπόν, της εκπαίδευσης ενηλίκων, υπό το πρίσμα της διάβιου μάθησης, οι σύγχρονοι εκπαιδευτικοί επιμορφώνονται τόσο μέσα από συμβατικές μορφές μάθησης όσο και μέσα από εναλλακτικές και αναδυόμενες μορφές, όπως είναι η εξ αποστάσεως επιμόρφωση. Παρά το γεγονός, όμως, ότι καταγράφονται μειονεκτήματα αυτών των μορφών επιμόρφωσης (τεχνικά προβλήματα, προβλήματα συμβατότητας, δικτύου και ήχου), είναι βέβαιο ότι τέτοια μοντέλα εξ αποστάσεως επιμόρφωσης παρουσιάζουν πλεονεκτήματα, τα οποία υπερτερούν (ψηφιακές βιβλιοθήκες, ευελιξία χώρου και χρόνου, δυνατότητα αναζήτησης πηγών από το διαδίκτυο, καλλιέργεια της αυτομόρφωσης) (Sun et al., 2008). Οι διαφορετικές και, πολλές φορές, αντικρουόμενες απόψεις για τα οφέλη της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης μπορούν να αποδοθούν στο γεγονός ότι στην εκπλήρωση των αρχικών προσδοκιών σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν παράγοντες όπως, το φύλο, οι επαγγελματικές ανάγκες, τα επιστημονικά ενδιαφέροντα, οι τίτλοι σπουδών, η πρότερη εμπειρία από την παρακολούθηση παρόμοιων σεμιναρίων, όπως και οι επιστημολογικές παραδοχές, τις οποίες πρεσβεύουν οι συμμετέχοντες (Gravani, Hatzinikitaand & Zarifis, 2011).

Στην προοπτική του οράματος για αποτελεσματική επαγγελματική ανάπτυξη των σύγχρονων εκπαιδευτικών, οι οποίοι, όμως, δεν έχουν τη δυνατότητα να επιμορφωθούν μέσω συμβατικών μορφών μάθησης, θεωρείται σημαντική η συμβολή της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης. Διάφορα μοντέλα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, τα οποία έχουν εφαρμοσθεί, σε αναπτυγμένες, κυρίως, χώρες μαρτυρούν μία διαφορετική στόχευση, η οποία λαμβάνει υπόψη τις νέες απαιτήσεις τόσο των εκπαιδευτικών συστημάτων όσο και των σύγχρονων εκπαιδευτικών. Οι εξελιγμένες μορφές ηλεκτρονικής μάθησης καταδεικνύουν μια νέα τάξη πραγμάτων βάσει της οποίας ο σύγχρονος εκπαιδευτικός προσθέτει στην επαγγελματική του ταυτότητα την ευκαιρία για απόκτηση γνώσεων σε πλούσια -ψηφιακά και πολυτροπικά- περιβάλλοντα

μάθησης και, παράλληλα, εμπλουτίζει και προσαρμόζει, κατάλληλα, τις γνωστικές του δομές. Στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα, τέλος, η κατάσταση που επικρατεί στην εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αναφορικά με τις προσφερόμενες δυνατότητες της ηλεκτρονικής μάθησης, δίνει, τουλάχιστον, ένα αρχικό, αλλά θετικό «στίγμα», το οποίο προοιωνίζει πρόοδο και συμπόρευση με τα διεθνή εκπαιδευτικά πρότυπα. Κρίνεται, λοιπόν, αναγκαία η δημιουργία υποστηρικτικών κρατικών κοινοτήτων μάθησης και επίσημων φορέων συστηματικής επιμόρφωσης που θα υποστηρίζουν, πολύπλευρα και αποτελεσματικά, το έργο των εκπαιδευτικών, οι οποίοι υπηρετούν, κυρίως, σε σχολικές μονάδες απομακρυσμένων περιοχών.

Βιβλιογραφία

- Avalos, B. (2011). Teacher professional development in teaching and teacher education over ten years. *Teaching and Teacher Education*, 27, 10-20.
- Beldarrain, Y. (2006). Distance education trends: integrating new technologies to foster student interaction and collaboration. *Distance Education*, 27(2), 139-153.
- Danaher, A. & Umar, A. (2010). *Teacher Education through open and distance learning. Perspectives on Distance Education*. Vancouver: Commonwealth of Learning.
- Day, Ch. (2003). *Η εξέλιξη των εκπαιδευτικών. Οι προκλήσεις της δια βίου μάθησης*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Δαρδανός.
- Ευθυμίου, Η. (2005). *Μοντέλο οικονομοτεχνικής αξιολόγησης προγραμμάτων ηλεκτρονικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ως πεδίο εφαρμογής*. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών. Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού.
- Ζυγούρης, Φ. & Μαυροειδής, Η. (2011). Η επικοινωνία διδάσκοντα και διδασκόμενων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Μελέτη περίπτωσης στο Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών του ΚΕΕΕΝ.ΑΠ. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 7(1), 69-86.
- Graham, C. (2006). *Blended learning systems. The handbook of blended learning: Global perspectives, local designs*. Pfeiffer.
- Gravani, M., Hatzinikita, V. & Zarifis, G. (2011). Factors influencing adult distance teaching and learning processes: the case of the open university. *The International Journal of Learning*, 18(5), 307-319.
- Holmberg, B. (1995). *Theory and practice of distance education*, London: Routledge.
- Istance, D., & Kools, M. (2013). OECD Work on technology and education: innovative learning environments as an integrating framework. *European Journal of Education*, 48(1), 43-57.

- Jones, S. & Madden, M. (2002). *The internet goes to college: How students are living in the future with today's technology* Washington: Pew Internet & American Life Project.
- Karagiorgi, Y. & Charalambous, K. (2006). ICT in-service training and school practices: in search for the impact. *Journal of Education for Teaching: International research and pedagogy*, 32(4), 395-411.
- Keegan, D. (1996). *Foundations of Distance Education*. New York: RoutledgeFalmer.
- Lionarakis, A. (2008). The theory of distance education and its complexity. *European Journal of Open, Distance and E-Learning*, 1-12.
- Μαυρογιώργος, Γ. (2011). Επιμόρφωση εκπαιδευτικών: Γιατί οι εκπαιδευτικοί δεν αντιμετωπίζονται ως ενήλικες διανοούμενοι;. Στο: Β. Οικονομίδης (Επιμ.). *Εκπαίδευση και επιμόρφωση εκπαιδευτικών. Θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: πεδίο, σσ. 608-620.
- McIsaac, M. & Gunawardena, C. (1996). *Distance education*. In: Jonassen, D (Eds.), *Handbook of Research for Educational Communications and Technology* (403-438). Lawrence Erlbaum Associates.
- Ministry of Education (1995). *Education, training and research in the information society: a national strategy*. Helsinki: Ministry of Education. Available at: <http://www.minedu.fi/eopm/ejulkaisut.html>.
- Moore, J., Dickson-Deane C. & Galyen, K. (2011). E-learning, online learning, and distance learning environments: are they the same? *Internet and Higher Education*, 14, 129-135.
- Moore, M. & Kearsley, G. (2011). *Distance education: a systems view of online learning*. CengageBrain.com.
- Mouzakis, Ch. (2008). Teachers' perceptions of the effectiveness of a blended learning approach for ICT teacher training. *Journal of Technology and Teacher Education*, 16(4), 461-482.
- Μπίκος, Κ. (2012). *Ζητήματα Παιδαγωγικής που θέτουν οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*. Θεσσαλονίκη: Ζυγός.
- Niemi, H. (2003). Towards a learning society in Finland: information and communications technology in teacher education. *Technology, Pedagogy and Education*, 12(1), 85-103.
- Ντζιαχρήστος, Β. & Μουζάκης, Χ. (2002). Οι Νέες Τεχνολογίες στην Εξ αποστάσεως Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών: Η δημιουργία Εικονικών Περιβαλλόντων Επιμόρφωσης για τα Μαθηματικά. *Μαθηματική Επιθεώρηση*, 58, 21-34.
- Osguthorpe, R. & Graham, Ch. (2003). Blended Learning Environments: Definitions and Directions. *Quarterly Review of Distance Education*, 4(3), 227-33.
- Παπαναούμ, Ζ. (2000). Η βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα: θεωρητικό πλαίσιο και πρακτικές προεκτάσεις. Στο: Ζ. Παπαναούμ (Επιμ.). *Ο προγραμματισμός του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα* (σσ.11-16). Θεσσαλονίκη: Action A.E.
- Παρασκευάς, Α. & Ψύλλος Δ. (2009). Διερεύνηση της ενεργητικής συμμετοχής και αλληλεπίδρασης εκπαιδευτικών, στην εξ αποστάσεως συνεργασία τους στο

πλαίσιο της επιμόρφωσής τους στην περιοχή των ρευστών. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 5(1), 64-76.

- Perraton, H. (2010). *Teacher education: the role of open and distance learning*. Canada: Commonwealth of Learning.
- Robinson, B. (2008). Using distance education and ICT to improve access, equity and the quality in rural teachers' professional development in western China. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 9(1), 1-17.
- Rooney, J. (2003). Blending learning opportunities to enhance educational programming and meetings. *Association Management*, 55(5), 26-32.
- Simpson, O. (2013). *Supporting students in online, open & distance learning*. New York & London: Routledge.
- Sun P., Ray, T. Tsai R, Glenn F., Chen Y. & Dowming Y. (2008). What drives a successful e learning? An empirical investigation of the critical factors influencing learner satisfaction, *Computers & Education*, 50, 1183-1202.
- Tang, Y. & Tseng, W. (2013). Distance Learners' Self-efficacy and Information Literacy Skills. *The Journal of Academic Librarianship*, 39, 517-521.
- Williams, P., Nicholas, D. & Gunter, B. (2005). E-learning: what the literature tells us about distance education. *Aslib Proceedings*, 57(2), 109-122.

Διαδικτυακοί τόποι:

www.lrf.gr, www.cordis.lu/econtent, www.claroline.net, www.keeenap.gr/lms/

Abstract

Nowadays, the teachers' training in Information and Communication Technologies (ICT) considered important and, more, essential. The benefits of distance education receive, primarily, teachers in remote and inaccessible areas, who are unable to attend live training programs, either due to the limitation of space or time. This paper refers to Primary and Secondary teachers' Training in remote areas of Greece, with the contribution of a distance education model, under the Project "Foreign and repatriated students' education". The results of the quantitative research highlight the importance of education through electronic platform and referred to the fulfillment of a large part of the participants' expectations. Qualitative analyzes, of short answer questions, present the recommendations of teachers to improve the already existed online and distance learning models.

Μενέλαος Χαρ. Τζιφόπουλος

Διδάκτωρ Α.Π.Θ.

Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής, Τομέας Παιδαγωγικής

e-mail: mtzifopo@edlit.auth.gr